

BOEKAANKONDIGINGEN.

W. HAUSMANN, *Grundzüge der Lichtbiologie und Lichtpathologie*. 8. Sonderband zu „Strahlen-therapie“. Berlin-Wien, URBAN und SCHWARZENBERG, 1923.

Ik heb bij het doorlezen van dit boek veel geleerd. Op 216 bladzijden worden de voornaamste tot nu toe vastgestelde feiten over de werking van het licht op het gezonde en zieke organisme samengesteld en kritisch besproken. Na een overzicht van de verschillende vormen der biologische lichtwerkingen en van de photo-chemische grondslagen worden eerst de invloed van licht op lichaamsbestanddeelen, fermenten, toxinen enz., de beteekenis van zuurstof en temperatuur besproken, daarna de zoo gewichtige lichtkatalytische processen, de door fluoresceerende stoffen opgewekte overgevoeligheid tegen licht, de kunstmatig door (haemato-)porphyrine bij warmbloedige dieren en menschen op te wekken vormen der lichtziekte, de invloed van het licht op groei en beweging (phototaxis, phototropismus), de lichtontsteking der huid, de directe en indirecte invloed van licht op de verschillende organen, pigmentvorming en pigmentwerking. Daarop volgt een uitvoerig hoofdstuk over lichtpathologie, waarin o.a. het fagopyrisme der huisdieren en de hydroa van den mensch met haar mogelijke afhankelijkheid van afwijkingen der porphyrinestofwisseling in bijzonderheden worden besproken. Ten opzichte van pellagra en xeroderma pigmentosum neemt schrijver een kritische houding aan en maakt op talrijke nog niet voldoende opgehelderde punten opmerkzaam. Ook het nut der behandeling van de variola met rood licht (FINSSEN) is nog niet boven elken twijfel verheven. Daarna worden de lichtziekten van het oog besproken. De lichtdood bij dieren en planten, voor al de bactericide lichtwerkingen en in aansluiting hieraan de therapeutische invloed van licht op tuberculeuze processen worden behandeld.

Overal wordt het zeker vaststaande van het hypothetische scherp onderscheiden en op de leemten in onze tegenwoordige kennis de aandacht gevestigd. Wij kennen tegenwoordig een groote reeks van zekere lichtwerkingen, begrijpen bij een deel daarvan het totstandkomen, weten het licht volgens vaste aanwijzingen voor genezende doeleinden te gebruiken, begrijpen echter vaak het tot standkomen der genezing nog niet.

Ieder die, hetzij theoretisch of practisch met lichtwerkingen te maken heeft, zal het boek van HAUSMANN met voordeel raadplegen.

R. MAGNUS.

Anthropologie unter Leitung von † G. SCHWALBE und E. FISCHER. 684 Seiten mit 29 Tafeln und 102 Abbildungen im Text, B. G. TEUBNER in Leipzig und Berlin, 1923. Prijs: / 13.30, geb. / 16.10.

Overzichtelijke werken van eenigen omvang zijn in de nieuwere anthropologische literatuur te zeldzaam, dan dat wij niet het onder

bovenstaanden titel als vijfde afdeeling van het derde deel „*Kultur der Gegenwart*” verschenen boek met vreugde zouden begroeten.

Deze vreugde kan daarom des te grooter zijn, wijl het bedoelde werk een zoo geheel ander karakter heeft dan het bekende in 1914 verschenen „*Lehrbuch der Anthropologie*” van R. MARTIN. Draagt MARTIN's werk een zuiver objectief karakter en is daarin bovenal gestreefd naar de uiterste nauwkeurigheid in de beschrijving der anthropologische techniek, naar een zoo volledig mogelijke samenvatting der feitelijke uitkomsten van onderzoek en naar een zeer uitvoerige bibliographie, het boek van SCHWALBE en FISCHER geeft ons in de eerste plaats het persoonlijk inzicht der schrijvers in de vraagstukken, die zich naar aanleiding der vastgestelde feiten formuleeren laten.

Zal zich de vakman dus bij zijn onderzoek bij voorkeur bedienen van MARTIN's werk, dat in al te groote bescheidenheid door den schrijver als „leerboek” werd aangediend, wie tot nadenken over het verband der feiten wil geprikkeld worden, neme het boek van SCHWALBE en FISCHER ter hand. Dit bevat een achttal hoofdstukken, geschreven door verschillende medewerkers, waarvan M. HOERNES en G. SCHWALBE helaas reeds vóór het verschijnen van het werk zijn overleden.

Door EUG. FISCHER en TH. MOLLISON zijn de inleidende hoofdstukken van historischen aard, over begripsbepaling en techniek, op zeer beknepte wijze behandeld. Het derde hoofdstuk over algemeene anthropologie is eveneens door deze beide schrijvers bewerkt, terwijl de speciale anthropologie geheel van EUG. FISCHER is. Het afstammingsvraagstuk en de praehistorische mensch zijn door G. SCHWALBE behandeld, de praehistorische archaeologie door M. HOERNES, terwijl een tweetal afzonderlijke hoofdstukken over „Ethnologie” en „Sozialanthropologie”, resp. door F. GRAEBNER en A. PLOETZ, het werk besluiten.

Over het algemeen zijn de verschillende onderdeelen van het werk gekenmerkt door die behaaglijke beknoptheid, welke alleen eigen is aan geschriften van hen, die in ieder opzicht boven de behandelde stof staan en deze geheel beheerschen. Zeer bijzonder treft ons dit in het door SCHWALBE bewerkte hoofdstuk, dat ons in niet meer dan 114 bladzijden een overzicht biedt over de algemeene afstammingsleer met betrekking tot den mensch, over de bijzondere afstamming van den mensch met een systematiek der recente en fossiele primaten, over de fossiele hominidenresten en over de verschillende afstammings- en stamboomhypothesen, alles zoo systematisch en methodisch behandeld en tegelijk zoo levendig en persoonlijk van stijl, dat men ook bij belangrijk verschil van inzicht toch weer opnieuw ervan doordrongen wordt, welk een voortreffelijk vertegenwoordiger der Duitsche wetenschap op haar best bij den dood van SCHWALBE is heengegaan.

De vraag, of het door PLOETZ bewerkte hoofdstuk over „Sozialanthropologie” aan het geheele werk ten goede komt, zou ik niet bevestigend durven beantwoorden. De wijze, waarop hier o.a. de bekende, men zou bijna zeggen „beruchte” cijfers van RÖSE zonder critiek worden overgenomen, kan bezwaarlijk tot de hoogere

waardeering van dit onderdeel der anthropologische wetenschap bijdragen.

De stoffelijke verzorging der uitgave is voldoende en zeker nergens hinderlijk slecht. Toch kan men bij de beoordeeling daarvan moeilijk den wensch onderdrukken, dat de verhoudingen in Duitschland het weer spoedig mogelijk zullen maken een werk van zoo voortreffelijken inhoud te steken in een passend gewaad.

J. A. J. BARGE.

W. SCHULTZ, *Pathogenese und Therapie der haemorrhagischen Diathesen* mit besonderer Berücksichtigung der praktisch wichtiger Fragen. Samml. zwangloser Abhandlungen aus dem Gebiete der Verdauung- und Stofwechselkrankheiten. VIII. Band, Heft 6. CARL MARHOLD, Halle 1923.

Van de haemorrhagische diathesen worden in dit werkje bijna uitsluitend de haemophilie en de verschillende vormen van purpura besproken, niet de ziekten, bij welke de haemorrhagische diathese duidelijk secundair is (bloedingen bij avitaminose, infecties). Volgens SCHULTZ is een zeker vaststaande meening over de theorie der bloedstolling nog niet verkregen evenmin over de vraag, waarvan de groote individueele en periodieke verschillen in de bloedstolling bij den mensch in gezonden en ziekelijken toestand afhankelijk zijn. Alleen meent men bij haemophilie en icterus een stoornis in de werkzaamheid der fermenten te moeten aannemen. SCHULTZ zocht de oorzaak voor de verschillende vormen van purpura en bij haemophilie in een aandoening der kleine vaten, welke ook bij haemophilie plaatselijk kan zijn. Aan een onvoldoende functie der bloedplaatjes bij deze aandoeningen gelooft hij niet.

Wat betreft praktische vragen, wordt gewezen op de onderzoekingen van KÖNIG en van WEIL. KÖNIG toonde aan, dat bij capillaire bloedingen de bloedingstijd bijna uitsluitend afhankelijk is van de temperatuur van het onderzochte lichaamsdeel of van de oplossing, waarin dit geplaatst is. De bloeding duurde het langste, wanneer deze temperatuur 5—10° C. bedroeg, terwijl de bloedingstijd normaal was bij temperaturen van 35—40° C.. Stollingsbevorderende of stollingsremmende stoffen in de oplossing geplaatst hadden daarop niet den minsten invloed, alleen kon aangetoond worden, dat bij gebruik van hirudine grootere hoeveelheden bloed ontledigd werden en de bloedingstijd langer duurde. WEIL heeft den bloedingstijd onder invloed van geneesmiddelen bij zieken, lijdende aan morbus Werlhofii, nagegaan. Adrenaline verkleinde de druppels, terwijl amylnitriet deze vergrootte; pituitrine bleek te werken zooals adrenaline en tevens den bloedingstijd te verkorten. Bloedserum, onderhuids of intraveneus toegediend, verminderde na 12—24 uur den bloedingstijd, terwijl vol menschelijk bloed nog beter werkte dan serum.

Aangaande de werking der styptische middelen (kalk, gelatine, intraveneuse inspuiting van keukenzout) is SCHULTZ zeer sceptisch gestemd. Wel meent hij, dat men bij morbus Werlhofii met inspuitingen van serum of bloed, vooral intraveneus, een goed gevolg bereiken kan. Soms kan bij haemophilie plaatselijke aanwending